

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (за період 01–28 лютого 2023 р.)

Податкова та митна політика

Платники у складний воєнний час продовжують фінансово підтримувати економіку України сумлінною сплатою податків до бюджету. У січні – лютому 2023 р. надходження (сальдо) до зведеного бюджету за платежами, що контролює Державна податкова служба України (ДПС), становили 149,9 млрд грн. До державного бюджету надійшло 83,5 млрд грн, до місцевих бюджетів – 66,5 млрд грн. Відшкодовано ПДВ на рахунки платників – 25,9 млрд грн (рис. 1).

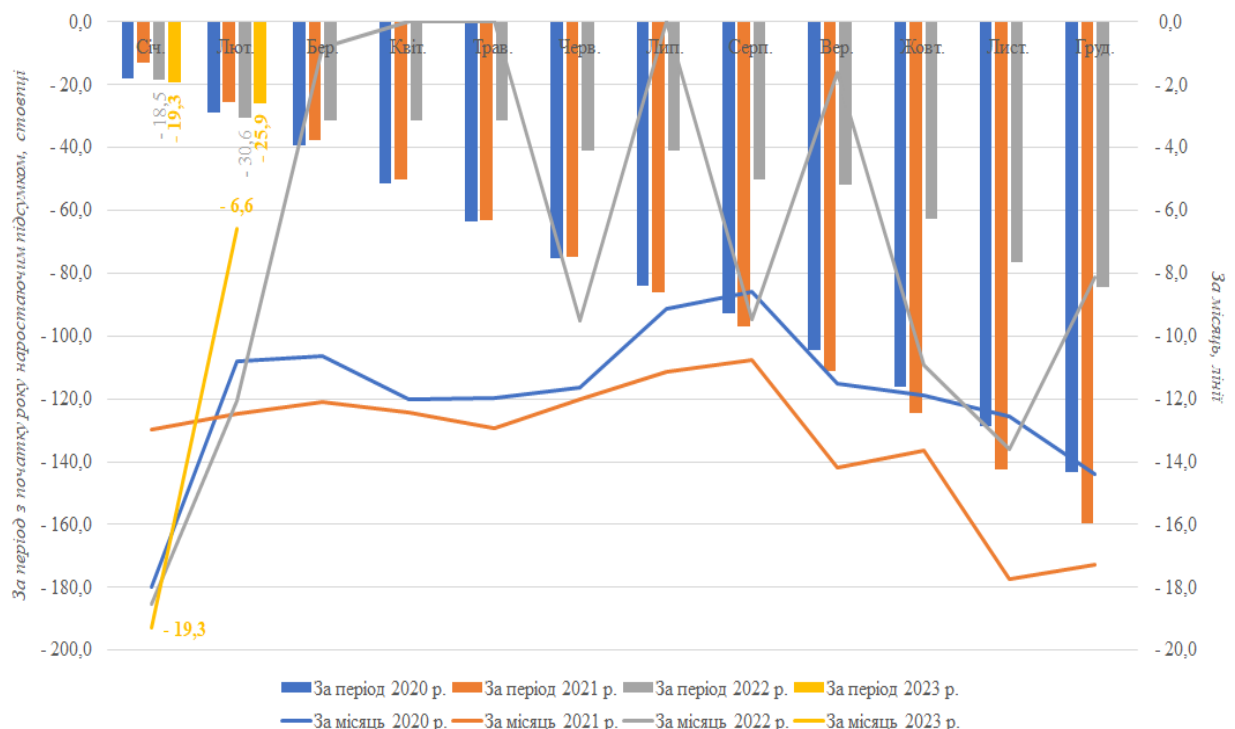

Рис. 1. Динаміка бюджетного відшкодування ПДВ у 2020–2023 рр., млрд грн
 Джерело: складено за даними Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України.

У розрізі основних платежів у січні – лютому 2023 р. порівняно з відповідним

періодом минулого року приріст з податку на доходи фізичних осіб становив 10,8 % (+2,4 млрд грн), надходження акцизного податку з вироблених та ввезених товарів (продукції) збільшилися в 1,4 раза (+3,6 млрд грн). До місцевих бюджетів у січні – лютому 2023 р. надійшло 66,5 млрд грн, що на 5,9 млрд грн, або на 9,8 % більше, ніж у січні – лютому 2022 р. Надходження єдиного соціального внеску у січні – лютому 2023 р. становили 69,1 млрд грн, що на 8,1 млрд грн, або на 13,4 % більше, ніж у січні – лютому 2022 р. (рис. 2). Завдяки активній громадянській позиції платників податків держава стабільно отримує кошти для забезпечення Збройних Сил України та соціальних виплат.

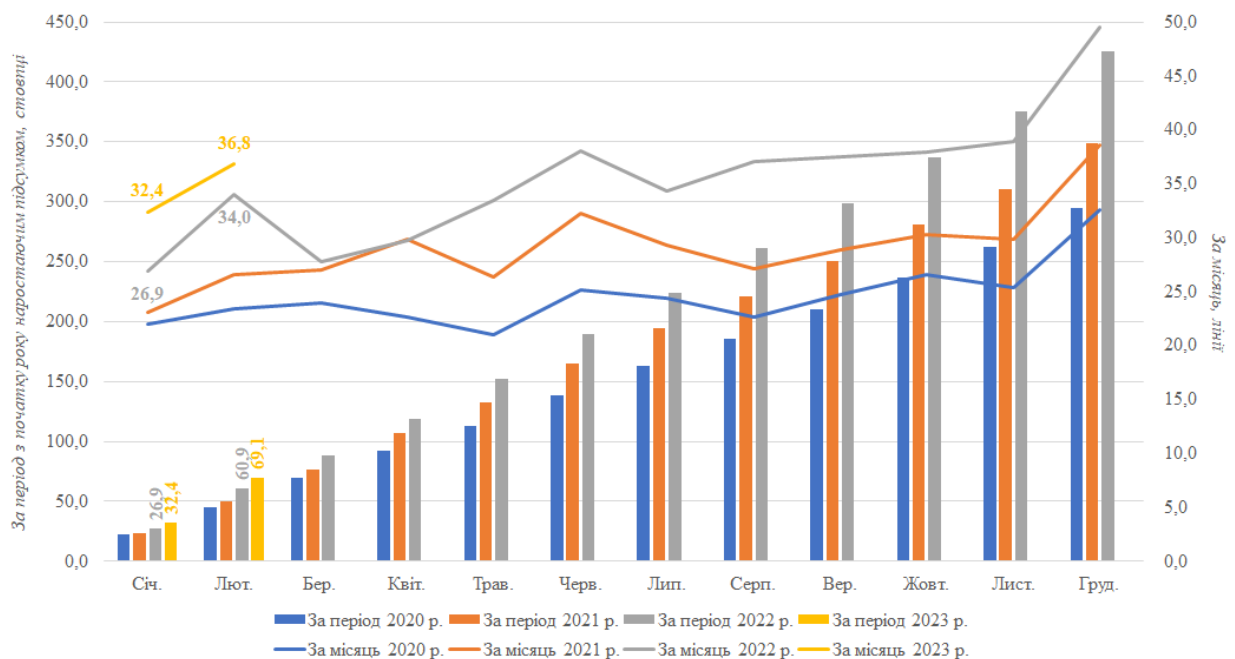

Рис. 2. Динаміка надходжень єдиного соціального внеску у 2020–2023 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України.

Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, розроблений на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2022 р. № 1364 та затверджений наказом Мінреінтеграції, не може застосовуватися для цілей оподаткування. Після запровадження воєнного стану на території України, п. 69 підрозділу 10 «Перехідні положення» Податкового кодексу України було доповнено підпунктами 69.14, 69.16, 69.22 щодо податкових пільг із плати за землю, екологічного податку та податку на нерухоме майно за об'єкти оподаткування, розташовані в межах територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, та територій, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ. Їх перелік визначає Кабінет Міністрів України. Ключовою умовою, за якої у платників

податків у період дії воєнного стану в Україні виникає право їх не нараховувати та не сплачувати, є визначений Кабінетом Міністрів України перелік територій. Лише через дев'ять місяців Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» від 06 грудня 2022 р. № 1364. У роз'ясненні, наданому Міністерством фінансів України на запит ДПС, зауважено, що Постанова № 1364 визначає механізм формування переліку територій, а не затверджує конкретний перелік таких територій. Тому розроблений на виконання Постанови № 1364 та затверджений *Мінреінтеграції* перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ, не може застосовуватися з метою оподаткування, оскільки, згідно з Кодексом, основною умовою застосування платниками особливостей оподаткування є перелік територій, визначений саме *Кабінетом Міністрів України*. Таким чином, для постраждалих платників податків тривалий час зберігалася правова податкова невизначеність для отримання належних пільг, що погіршувало їх фінансову стійкість.

Представники ДПС та Держпраці посилюють співпрацю при здійсненні контрольних функцій. Для забезпечення якісного відпрацювання скарг та звернень громадян, що надходять до органів Держпраці з питань неоформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами), такі скарги та звернення надсилатимуться до органів ДПС для вжиття відповідних заходів реагування. Оформлення трудових відносин роботодавцями з найманими працівниками є запорукою забезпечення соціальних гарантій громадян та надходжень до бюджету.

Завершено роботу з технічною місією Податково-бюджетного департаменту МВФ. З 30 січня по 3 лютого 2023 р. спільна делегація Міністерства фінансів України та Державної податкової служби України на чолі із заступником міністра фінансів та в. о. голови ДПС працювала з технічною місією Податково-бюджетного департаменту Міжнародного валютного фонду над питаннями податкової політики та податкового адміністрування. Відбулася низка зустрічей, під час яких розглянуто поточну ситуацію у сфері податкового адміністрування в Україні, обговорено результати роботи ДПС у 2022 р. в умовах воєнного стану, законодавчі ініціативи у сфері оподаткування. Зокрема йшлося про впроваджені заходи, які в умовах російської агресії забезпечили роботу податківців, підтримали діяльність платників податків. ДПС представила напрями реформування податкової служби у 2023 р., запровадження єдиної електронної системи адміністрування. Обговорено стратегії впровадження електронного аудиту (Е-аудит), електронної простежуваності за обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів (Е-акциз), удосконалення процесу управління комплаєнс-ризиками та заходів щодо зниження ризиків порушення доброчесності. Спільні напрацювання під час місії підтвердили правильність стратегічного вектору. Заплановані реформи

сприятимуть максимальній підтримці діяльності сумлінних платників, що, зокрема, сприятиме стабільності державного бюджету та забезпечить надійний резерв для післявоєнного відновлення і відбудови нашої країни, її інвестиційної привабливості.

Представники ДПС та EU4PFM¹ визначили напрями реалізації спільних проєктів у 2023 р. Представники ДПС взяли участь у десятому засіданні Керівного комітету проєкту EU4PFM. Представники EU4PFM, Представництва ЄС в Україні, Європейської Комісії, Міністерства фінансів України, ДПС та Державної митної служби обговорили реалізацію спільних проєктів у 2023 р. У минулому році ДПС вдалося досягти значних результатів у реалізації проєктів, які були поновлені з березня минулого року. Державна податкова служба спільно з EU4PFM у період воєнного стану продемонструвала ефективну роботу, завдяки чому значна кількість проєктів на сьогодні вже перебуває на завершальному етапі. У свою чергу, заступник голови ДПС з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації подякувала експертам EU4PFM за підтримку, яка дала змогу ДПС продовжити розвиток та вдосконалити процеси адміністрування відповідно до європейських стандартів. ДПС вдалося налагодити безперебійну роботу служби з перших днів війни, швидко адаптувати ІТ-систему у період воєнного стану, забезпечити роботу організації та її систем і сервісів. У рамках засідання визначено основні напрями співпраці в податковій сфері. Сьогодні основна увага ДПС – продовження заходів з гармонізації законодавства, впровадження директив та правил ЄС у роботі ДПС, настанов та стандартів Організації економічного співробітництва та розвитку. Також продовжуватиметься вдосконалення сервісів. Діджиталізація найближчим часом має стати одним з основних завдань поряд із операційними процесами, які виконує ДПС.

Платники податків позитивно оцінили діяльність ДПС. За результатами Глобального опитування щодо оцінки діяльності в рамках проєкту міжнародної технічної допомоги «Шведсько-українське партнерство для сучасної та ефективної податкової служби – METS», ДПС України отримала високу оцінку від платників податків. Незалежне оцінювання підтвердило високий рівень довіри та позитивне сприйняття ДПС з точки зору платників податків: 88 % респондентів вважають особливо актуальним використання сервісів у період воєнного стану; 75 % респондентів довіряють професіоналізму, задоволені якістю роботи та мають високий рівень довіри до ДПС (рис. 3). Електронний кабінет, «Дію», Контакт-центр визнано найзапитованішими електронними каналами зв'язку з ДПС. Опитування

¹ Програма з управління державними фінансами в Україні (EU4PFM) підтримує реформи системи управління державними фінансами та складається з чотирьох компонентів. Державна податкова служба України, Міністерство фінансів України, Державна митна служба України та Рахункова палата в Україні є бенефіціарами компонентів 3 та 4, які об'єднані в окремий проєкт.

проведено дослідницькою компанією «Info Sapiens» з 23 вересня по 09 листопада 2022 р. Водночас реакція спільноти фінансово-бухгалтерського порталу «Дебет-Кредит» щодо результатів опитування виявилася більш критичною². А згідно опитування «Gradus Research», довіра до ДПС, порівняно з іншими державними інституціями, коливалася на рівні лише 1–2 % (рис. 4). Таким чином, опитування ДПС щодо власної діяльності потребують більшої об'єктивності, ретельнішого обрання цільової аудиторії та вибірки.

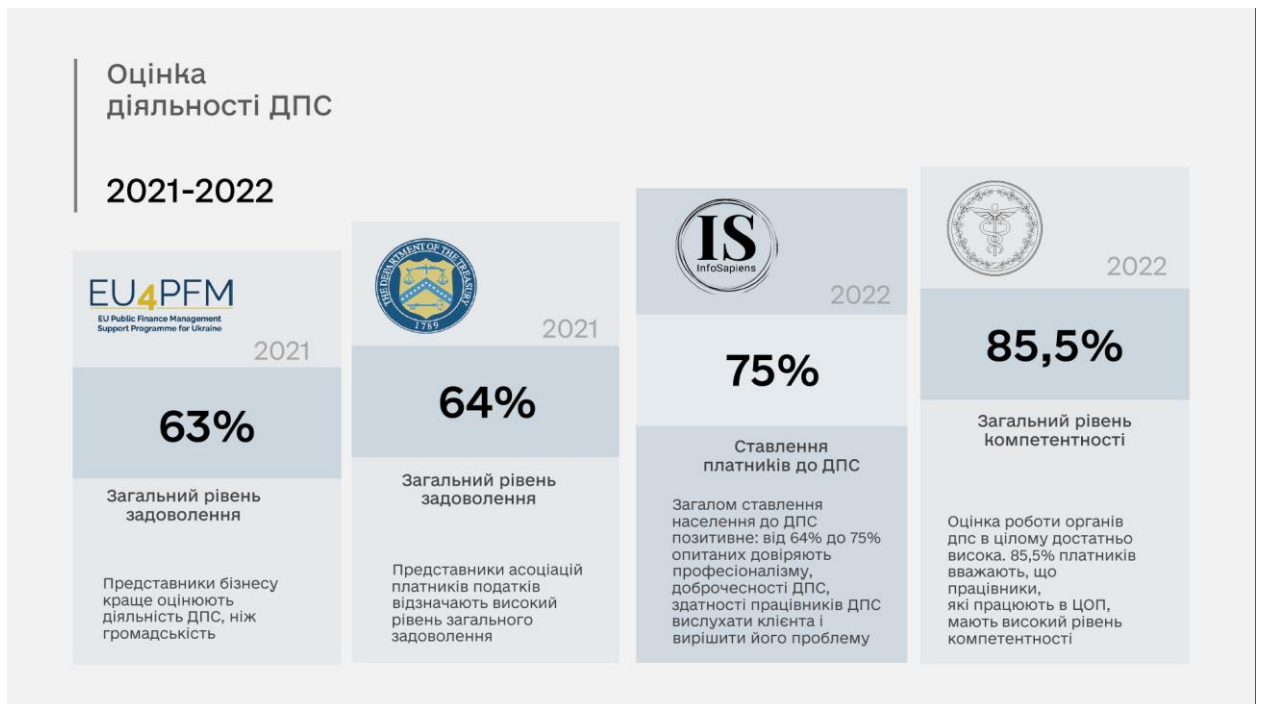

Рис. 3. Оцінка діяльності ДПС у 2021–2022 рр.
 Джерело: Державна податкова служба України³.

² Як бізнес оцінює роботу ДПС: результати опитування. Дебет-Кредит. 16 лют. 2023. URL: <https://news.dtkr.ua/law/inspections/81773-iak-biznes-ociniuje-robotu-dps-rezultati-opituvannia> ; Дебет-Кредит. 16 лют. 2023. URL: <https://www.facebook.com/dtkr.ua/posts/pfbid0bHNBVTj5W4pHvEn2VCHU59oeYcb56bmkuqhy3UiRZitpi5MMM9HBnCFYjddP16tB8l>

³ Платники податків позитивно оцінили діяльність ДПС / Державна податкова служба України. 15 лют. 2023. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/654761.html>

ДОВІРА ДО ІНСТИТУЦІЙ

Найвищий відсоток довіри респонденти продовжують висловлювати до ЗСУ (65%), Президента України (47%) та волонтерських організацій (26%); до того ж, довіра до ЗСУ наразі знаходиться на найвищому рівні з початку проведення дослідження. Значущих змін порівняно з попередньою хвилею не зафіксовано.

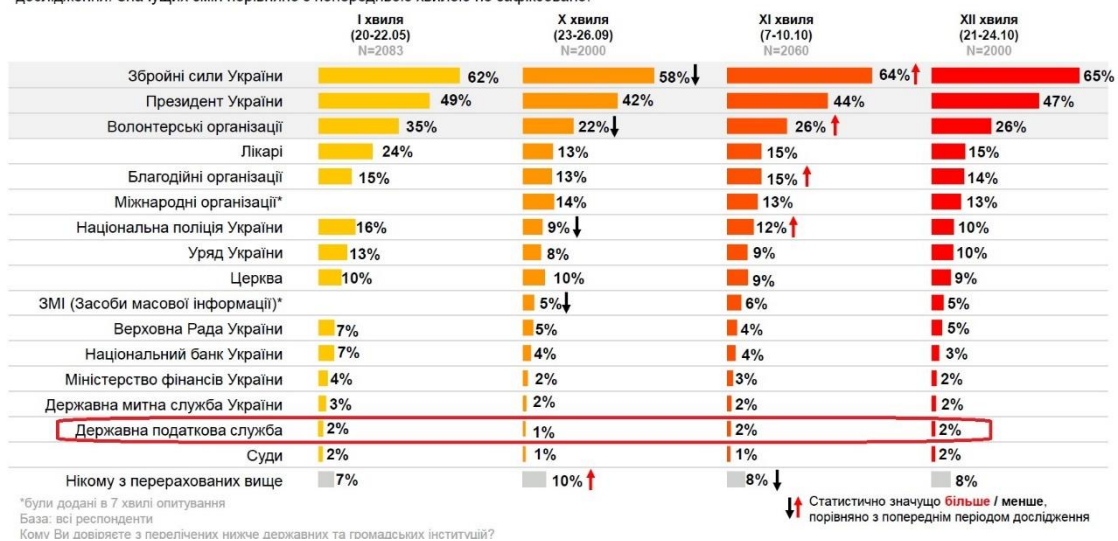

Рис. 4. Місце ДПС у рейтингу довіри до інституцій України у 2022 р.

Джерело: Gradus Research⁴.

Уряд ухвалив рішення для впорядкування відносин зі сплати митних платежів до бюджету. Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову від 24 лютого 2023 р. № 166 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2022 р. № 236 та визнання такими, що втратили чинність, постанов Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2022 р. № 1006 та від 20 грудня 2022 р. № 1409». У документі йдеться про поетапне скорочення переліку товарів, на які була можливість здійснювати відстрочення сплати митних платежів під час ввезення їх на митну територію України. Ухвалене рішення впорядковує відносини щодо сплати митних платежів і передбачає скорочення переліку товарів, при ввезенні на митну територію України яких надавалася можливість відтермінувати сплату належних митних платежів до бюджету на пізніший строк. Таке рішення не скасовує пільги з оподаткування, які нині передбачено Митним та Податковим кодексами України, а впорядковує сплату належних митних платежів до бюджету в передбачені Законом строки.

Єврокомісія високо оцінила результати наближення України до Митного союзу у Висновку щодо заявки України на членство в Європейському Союзі. Європейська комісія надала високу оцінку готовності України щодо виконання розділу 29: Митний союз – четвертий рівень підготовки з п'яти (до п'ятого рівня

⁴ Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни росії проти України – дванадцята хвиля дослідження. Жовтень, 2022. Gradus Research.

URL: https://gradus.app/documents/317/Gradus_EU_wave_12_UA.pdf

наразі увійшов єдиний захід з надання цифрових сервісів для населення). У контексті євроінтеграційних процесів у Висновку Єврокомісії відзначено такі основні досягнення України у митній сфері:

- стала членом Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами 1 жовтня 2022 р.;
- підключена до загальної митної інформаційної системи ЄС (CCN) та використовує Нову комп'ютеризовану транзитну систему (NCTS);
- виконала близько 80 % своїх митних зобов'язань за Угодою про асоціацію з ЄС, зокрема в ключових сферах транзиту, системі спрощень, гарантування та прав інтелектуальної власності;
- діє національна програма авторизованого економічного оператора (АЕО);
- Україна є договірною стороною Конвенції Пан-Євро-Мед про правила походження товарів;
- законодавство про контроль за культурними цінностями приведено у відповідність до правил ЄС.

Висока оцінка Єврокомісії свідчить, що Україна досягла значного прогресу щодо виконання євроінтеграційних зобов'язань у сфері митної справи завдяки консолідованій багаторівневій роботі Міністерства фінансів України, Держмитслужби у співпраці з міжнародними партнерами. Впровадження митних норм і практик за стандартами ЄС має залишатися стратегічним напрямом роботи української митниці для наближення членства України в ЄС.